

Nr 842

Av herrar **Wahlund** och **Fälldin**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 103, angående vissa anslag för budgetåret 1963/64 till stöd åt konstnärlig verksamhet m. m.*

(Lika lydande med motion nr 686 i Första kammaren)

Den stigande standarden i vårt samhälle utgör i sig ett resultat av en hög kulturell standard. Rent allmänt föreligger ett nära samband mellan materiell och andlig eller kulturell utveckling, och det vore enligt vår mening olyckligt om man i samhällsarbetet skulle förbise detta i hög grad funktionella samband.

Med viss rätt kan dock hävdas att de politiska reformerna hittills huvudsakligen varit inriktade på ett materiellt framåtskridande. Kultur och andlig odling har mer eller mindre underförstått ansetts utgöra något av var mans angelägenhet, vilket gjort, att samhällets insatser på detta område inte hållit jämna steg med utvecklingen på andra områden.

Ett stort antal utredningar på här ifrågavarande område har tillsatts och slutförts, men såsom anförts senast i allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8 vid årets riksdag har de i mycket ringa omfattning fullföljts genom konkreta åtgärder. Ett viktigt undantag utgör dock utvecklingen på grundskolans område. Däremot har motsvarande upprustning av den högre undervisningen ännu inte slutförts. Detsamma måste i huvudsak också sägas gälla folkbildningsverksamheten.

Skolans roll för en breddning av den allmänna kulturmiljön kan enligt vår mening inte nog understrykas. För alla de människor som inte omfattas av redan genomförda eller planerade utbildningsreformer återstår emellertid i stort sett endast en radikalt förbättrad folkbildningsverksamhet, vilken måste ges resurser att genom traditionella och nya verksamhetsformer möta det utbildningsbehov vi alla hoppas den unga generationen skall få tillgodosett i det reformerade undervisningsväsendet.

Det är mot denna bakgrund glädjande, att samhällets insatser på den direkta kulturpolitikens område under de allra senaste åren kunnat ökas. Kvar står emellertid, att man från statsmakternas sida ännu inte upprättat något egentligt handlingsprogram vad gäller kulturpolitikens målsättning och allmänna utformning. Inrättandet av en särskild kulturavdelning på ecklesiastikdepartementet, till vilket även knutits ett kulturråd, bör dock ge ökade möjligheter att få de frågor beredda som är förknippade med utformningen av ett sådant program. Utformningen av ett handlings-

program är emellertid av sådan angelägenhetsgrad att det vore önskvärt att den kunde underställas en mera parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp. Såsom anförts bör redan verkställda utredningar kunna ge ett rikhaltigt underlag för skyndsamma åtgärder på en rad av kulturlivets olika områden. Däremot kräver den helhetsmässiga målsättningen liksom frågan om de kulturfrämjande åtgärdernas administration enligt vår uppfattning ytterligare överväganden.

Vi har i motioner, som redan behandlats av årets riksdag, (ABU nr 8), redovisat vår uppfattning om hur ett kulturpolitiskt handlingsprogram bör utformas och skall i detta sammanhang endast anföra ett par principiella synpunkter beträffande de i proposition nr 103 berörda frågorna rörande stöd åt konstnärlig verksamhet.

Den stigande standarden kan rimligtvis förutsättas ge ökat ekonomiskt utrymme för kulturkonsumtion, och det är enligt vår mening naturligt att samhället tar på sig ett ökat ansvar för en utveckling i denna riktning. Detta bör bl. a. ske genom allmänt kulturkonsumtionsfrämjande åtgärder, varvid inte minst samhällets insatser på skolans och folkbildningsarbetets områden spelar en utomordentlig roll. Dessutom måste speciellt uppmärksammas sådana åtgärder som underlättar möjligheterna till konstupplevelse i olika former för de människor som bor utanför de relativt få orter, dit kulturlivet f. n. av ekonomiska skäl koncentrerats. Härvid bör uppmärksammas inte minst radions och televisionens möjligheter att förmedla kulturellt värdefulla program, men ett ökat stöd är angeläget även för ambulande teater- och konsertverksamhet samt konstutställningar.

En annan viktig fråga för den statliga kulturpolitiken är de aktiva konstskaparnas ekonomiska villkor. Även om den stigande standarden kan väntas ge ökat ekonomiskt utrymme för kulturkonsumtion, är det förmodligen realistiskt att anta att de konstskapande yrkesutövarna kommer att bli beroende av någon form av mecenatskap. Kultur brukar ibland definieras som »sådant som inte lönar sig», och det är enligt vår mening naturligt att samhället tar ett ökat ansvar för detta mecenatskap. En ekonomisk grundtrygghet är en självklarhet för övriga medborgare i vårt land. Det är mot den bakgrunden beklämmande att behöva konstatera hur även högst kvalificerade konstnärer på en rad olika områden ännu måste arbeta under närmast orimliga ekonomiska villkor eller söka sig över till andra verksamhetsområden. Stipendier genom samhällets försorg till dessa yrkesgrupper behöver enligt vår mening inte medföra någon »dirigering» av kulturlivet, vilket ibland anförts, utan måste tvärtom kunna möjliggöra en ekonomisk frigörelse för ett fritt konstnärligt skapande. Erfarenheterna av de senaste årens verksamhet på detta område torde till fullo ha bekräftat detta.

En förutsättning för att detta skall gälla är emellertid att det samhälleliga kulturstödet ges en villkorlös utformning. Vi har ovan anført

betydelsen av att man genom olika åtgärder får en ökad geografisk spridning av kulturinsatserna. I sig innebär detta inte blott en rättvisare fördelning av möjligheterna till kulturkontakt utan också en motvikt till den konformism, som lätt kan uppstå och vilken kanske utgör det främsta hotet mot all kulturell utveckling. Särskilt vid en upprustning av det samhälleliga kulturstödet finner vi det angeläget framhålla vikten av att man även i kulturpolitikens centrala administration, genom i princip decentraliserade åtgärder, söker motverka tendenser till slentrian, konformism och i extrema fall t. o. m. maktmissbruk. Vi är på detta område inte beredda att föreslå några konkreta åtgärder men förutsätter att Kungl. Maj:t följer utvecklingen med största uppmärksamhet och vid behov vidtar de åtgärder som kan anses erforderliga.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreligger goda grunder för en ökad insats från samhällets sida vad gäller olika åtgärder för kulturlivets främjande. Kungl. Maj:ts förslag, proposition nr 103, innebär i förhållande till motsvarande anslag för innevarande budgetår en höjning med 1,8 milj. kr. vad gäller den s. k. lotterimedelsfonden, med 500 000 kr. vad gäller konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader samt med 400 000 kr. vad gäller konstnärstipendier, dvs. sammanlagt 2,7 milj. kr. Särskilt mot bakgrund av att vissa av dessa höjningar torde gälla s. k. automatiska utgiftsökningar för anslagen via lotterimedelsfonden kan den föreslagna höjningen enligt vår uppfattning inte sägas stå i proportion till de krav man i dagens samhälle kan och bör ställa på statsmakterna vad gäller kulturfrämjande åtgärder.

Vad gäller anslagen till *konstnärlig utsmyckning* av offentliga byggnader föreslås en höjning från 500 000 kr. till 1 000 000 kr. Däremot är Kungl. Maj:t ännu inte beredd att med anledning av fjolårets riksdagsbeslut föreslå någon ändring av bidragsreglerna, dvs. föreslå ett återinförande av 1937 års enprocentsregel. Även om ytterligare överväganden i denna fråga kan vara motiverade, finner vi det angeläget att anslaget uppföres med ett belopp som närmare överensstämmer med det belopp som skulle bli aktuellt ifall nämnda regel tillämpades. Detta anslag bör enligt vår mening därför höjas med ytterligare 500 000 kr., dvs. till 1 500 000 kr.

I enlighet med vad ovan anförts föreligger också starka skäl för en snabbare upprustning av det särskilda *stipendiestödet*. Nuvarande anslag har inte på långt när kunnat tillgodose behovet av stipendier bland högt förtjänta yrkesutövare. Särskilt angelägen torde en ökning vara av stipendierna till grupperna konstnärer inom måleri och konstnärer i övrigt. För den förstnämnda gruppen föreslås i enlighet därmed en höjning till 500 000 kr. och för den senare till 800 000 kr. I förhållande till Kungl. Maj:ts förslag innebär detta en höjning med 169 000 resp. 188 000 kr., eller sammanlagt 357 000 kr.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 103 måtte besluta att

1. för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa

a) till *Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader* ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.,

b) till *Konstnärsstipendier* ett reservationsanslag av 1 571 000 kr.;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts angående utformningen av samhällets kulturfrämjande verksamhet.

Stockholm den 2 april 1963

S. G. W. Wahlund

Thorbjörn Fälldin